הכל מוון

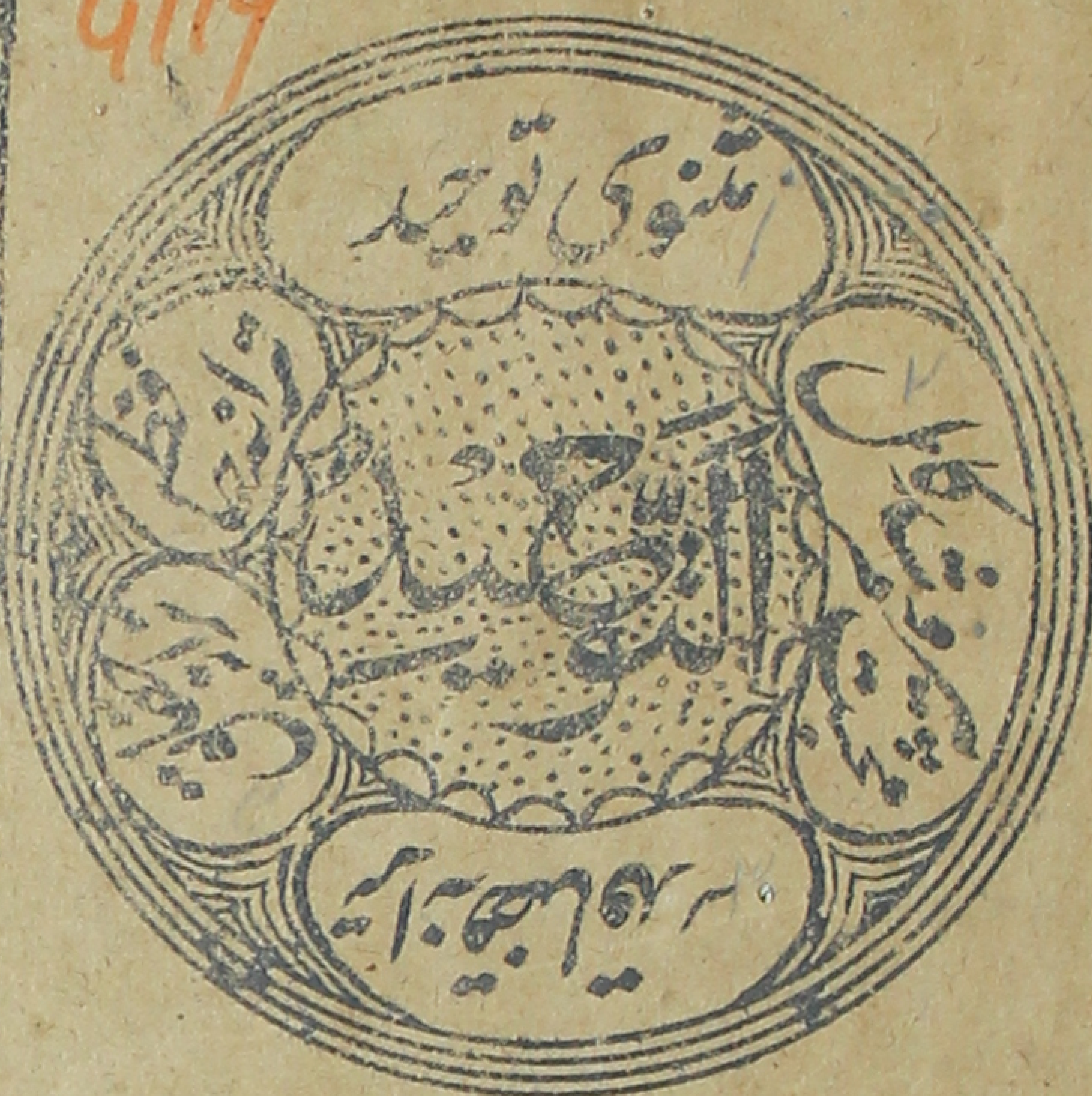
یسبح للہ ما فی السموات و ما فی الارض و ھو العزیز الحکیم

۹۸۹

از تصانیف لطیف خلاصۃ الافاضل حبیب الکمالات و الفضایل

موحد یکرنگ نواب قادر نواز جنگ بہادر دام اقبالہ

در مطبع شوکت المطابع عرف مطبع مجیدی طبع شد

بسم الله الرحمن الرحیم

مثنوی توحید اظهار ربوبیت

گفت با عبدے خداے ذو الجلال | شکر من واجب بود فی کل حال
من خدایم من خدایم من خدا | می سزد از تو پرستیدن مرا
نور ذات مطلق و یکتاے من | جلوه می دارد بهر سر و علن
قادرم هم مقتدر هم ذو المنن | آب بارد بر زمین از حکم من
برق را در تاب آرم بر فلک | زیر فرمانم سموات و سمک
فرتگاه ابر از فرمان من | بر زمین و آسمان سلطان من
من کلیمم من سمیعم من بصیر | من حکیمم من علیمم من خبیر
من حبیبم من کریمم من صمد | وصف ذاتم قل هو الله احد
از وجود من پدید دو کائنات | جلوه گر ذاتم ست اندر صفات
چون نوازشها بآدم می کنم | نقش با فخر عالم می کنم

چون براهیم احسان میکنم
نار را بر روی گلستان میکنم

نیست ما را ابتدا و انتها
ذات ما غیب هویت را سزا

کس شریکم نیست در توحید ذات
پاک و منزه به تنزیه صفات

قایم از هستی مخصم هست و بود
مقتضای ذات من باشد وجود

من قدیرم من کبیرم من صبور
می دهم توفیق در جمله امور

هر ملک تسبیح خوان در شأن من
جن و انسان تابع فرمان من

آفتاب علم من ای ناصبور
می کند تا کی جهل از تو و

می فرستم در جهان پیغمبران
وحی من آید بسوی سروران

میفرستم از ره لطف و عطا
تحفه الهامها بر اولیا

میدهم من جمله اشیا را اثر
برگ و بار آورم اندر شجر

نیش علت شفا از من بود
زندگی از من قضا از من بود

واقفم از راز پنهان تو خوب
بوده ام بالذات علام الغیوب

پاک از اشراک ناپاک تو ام
ماورای عقل و ادراک تو ام

بخشش من رزق سلطان و گدا
رب اربابم ترا خواندن سزاست

حاکم الحاکیم بر حاکمان
هم مسبب هم سبب از ما بدان

قاهر و قهار و جبارم ما
لازوال سلطنت دارم ما

عقل اول عقل کل نور من است
عقل پیغمبران من نقشی نبوت

روح روحم از هوای نفس پاک / در دمیدم روح خود در آب و خاک

در وجود آورد بر طبق قضا / وحدت من کثرت موجود را

ای تو سر ما و من سر توام / لطف ما مظهر ماست موجود و عدم

از وجود او وجود عالم است / وز شهود ما شهود نقش بست

ذات ما چون وجه موجودات شد / نفی اعیان جملگی اثبات شد

فضل ما گر قصد بخششها کند / قطرهٔ ناچیز را دریا کند

فیض ما دارد دل دانای تو / بخشش ما هست عقل و رای تو

هیچگونه هستیم بی چون و چرا / پاک از توجیه ما و کیم ما

جنتشم زا جست آید در جهات / ذات من ساری با وان صفات

من کریم صاحب فضل عظیم / لطف من مفتاح ابواب النعیم

قیل و قال انبیا آیات من / کمترین و ملتجای شان رایات من

تو به بیکاری و در کاریم ما / تو گنه‌کاری و غفاریم ما

رحمت من می‌کند عفو گناه / ناامیدی را مده در خویش راه

هرچه هست اندر زمین و آسمان / هرچه باشد در نهان و هم عیان

کفر و ایمان رنج و راحت خیر و شر / صحت و بیماری و نفع و ضرر

اندک و بسیار قلت رائگان / طاعت و عصیان هم سود و زیان

هم صواب و هم خطا و هم ثواب / هم عتاب و هم عقاب هم عذاب

کے پدید آید بجز تقدیر من
زانکه باشد جمله در تسخیر من

نیست ما را احتیاج جسم و جان
پاک هستیم از زمان و از مکان

نیست ما را احتیاج دست و پا
بی‌همه و با همه هستیم ما

نیست ما را تهمت ریش و بروت
ذات ما باقیست حی لا یموت

موسئی دارد بهر سو نور من
در دل عشاق شمع طور من

نیز با هم می‌کنیم نطق و کلام
لامکانم دارم اندر دل مقام

ما تمیز داریم قید فصل و جنس
طاعت ما فرض بر هر جن و انس

دوستان دانند حال ما و بس
غیر شان ما را نداند هیچ کس

صورت انسان شده از بهر فهم
جلوه گر در صورت انسان منهم

حادث و مخلوق جمله کائنات
غیر مخلوقیم با ذات و صفات

نی مرا نقصان نه نقصی و نی خلل
ما نه معلولیم و محتاج علل

نار و باد و آب و خاک ای فتن
این همه از من بکار خویشتن

هست ما را جمله تحسین و ثنا
ذات ما شایان بود تسبیح را

اظهار عبودیت

گفت عبد یا خدای ذو الجلال
هر ترا زیبد بزرگی و کمال

تو خدای برتری ما بنده‌ایم
از خطا و ظلم و شر آکنده‌ایم

ما حقیر هستیم یارب تو عظیم
ما فقیر هستیم یارب تو کریم

تو خبیر ستی ز تو ما بیخبر
پس گنه‌گار و خطاکاریم ما
آدمی هستیم عصیان شان ماست
تو قریبستی ولی دوریم ما
ای خدا معبود انس و جن توئی
داغ شوقت گرمئی بازار ما
آتش عشق تو دلها سوخته
منظر دیوان تو هست قدم
عقدهٔ ذات تو لاینحل بود
ایکه بیمانند و بیهمتا توئی
ما نمیدانیم تو دانی همه
در خور تشبیه و تمثیلیم ما
ما همه وهم و خیالیم و گمان
هستئ ما پیش تو یارب فانی است
گر نخواهی تو بگو ما من کجاست
دست ما بر دامن حرص و هواست

هستی ما هیچ و ما هم هیچ تر
چاره فرما که بیچاریم ما
رحمت تو مژدهٔ غفران ماست
جلوه میداری ولی کوریم ما
ای خدا در ظاهر و باطن توئی
فیه من روحی ندای کار ما
تشنهٔ جان در بیابان خرقه
تابع فرمان تو لوح و قلم
دست و پا عقل اینهاشان بود و دم
دانش آمیز عقول ما توئی
علم ما جهلست و نادانی همه
تا تو بی تقصیر و تسلیم ما
ما همه چونیم و چندیم و چنان
فهم ما وهم است یا حیرانی است
گر نه بخشی تو صواب ما خطاست
فطرت ما پای بند فکر ماست

نالہ و فریاد کردن کار ماست
نفس کافر کیش ما شیطان ما
تا نہ برداری بتسبیحت لب ایم
زیر فرمان تو جسم و جان ما
تا نہ باشی جان تو از جان ما
ما ہمہ فانی و باقی ذات تو
ہست در امکان تو ہست و عدم
کبر و استغنا الٰہی مر تراست
زیر فرمان تو ملک لایزال
ہیچ و بے بنیاد و بینائیم ما
علم تو ازلیست دانائے ضمیر
نیست کس جز تو دگر معبود ما
ہر دو کون از بہر توحیدت گواہ
تو بخود مقصود ما در کیف و کم
دل کجا و علم ذاتت از کجا
نحن چہ داند بالش در خوش آب

قہر و لطفہائے تو کردار ماست
دشمن ما رہزن ایمان ماست
تا نہ رحم آری خراب و خستہ ایم
در تصرفہائے تو امکان ما
بود ما دعوائے بے برہان ما
جلوہ گر در نفی ما اثبات تو
ہست در فرمان تو لوح و قلم
فکر در ذات و صفات تو غلطات
ما و ملک ما بود اندر زوال
دانش آرائیم و نادانیم ما
عقل و دانشہائے ما را دستگیر
نیست کس جز تو دگر مقصود ما
لیس فی الدارین غیر تو الٰہ
تو بخود موجود و ما اندر عدم
قطرہ کنہ چہ داند بحر را
ذرہ کے بیند جمال آفتاب

عقل در پیش تو بے چشم است و گوش	فکر در راہ تو بے مغز است و ہوش
در خیالت چشم دل وا می کنیم	قطرہ ایم و کار دریا می کنیم
این تن خاکی کہ باشد آب و گل	چشمۂ خوبی کہ می گویم دل
کے شود آئینہ دار آفتاب	کے ز خون او چکد لعل خوش آب
تا نسازی محو مائی و منی	از سوید ایش نتابد روشنی
چشم امکانست چون شمع سحر	ہست از مہر وجوبت خیرہ سر
وقت آخر از رہ فضل و عطا	چشم مشتاق تماشائے مرا

یارب از دیدار خود کن سرفراز
قادر مطلق توئی قادر نواز

ترانہ حافظ

ہر رنگ مین مورا حافظ پیارا

آپ ہی ملا آپ ہی مسجد آپ ہی بانگ گذار	آپ ہی پنڈت آپ ہی تیرا آپ ہی وید بچارا

ہر رنگ مین مورا حافظ پیارا

آپ ہی بالم آپ ہی تریا آپ ہی بھوگن ہارا	آپ ہی دیول آپ ہی دیوی آپ ہی پوجن ہارا

ہر رنگ مین مورا حافظ پیارا

ہر رنگ مین مورا حافظ پیارا

قادر کہت ہے سنو بہی ہادہو پانچہ بچن پیارا | حافظ ہی حافظ ہر جا مین دیکھو نین اوگھارا

ہر رنگ مین مورا حافظ پیارا

ترانہ قضاوقدر

عالم مین خیر و شر کا جہان تک صدور ہے
اعیان ثابتہ کا یہ سارا ظہور ہے
ارض وسما مین جو کہ نہان اور ہے عیان
اوس کی مشیتون کا بطون وظہور ہے
رنج وسرور وصحت وبیماری وشفا
ہر کیفیت کا حکم سے اوس کے صدور ہے
نقصان ونفع وطاعت وعصیان وبد عمل
ایسا ہے اوس سے تا دم یوم النشور ہے
دوزخ ہو خلد ہو کہ ثواب وعذاب ہو
اوس کے ہی جلوہ سے اثر نار ونور ہے

اوس کا ہی جب ظہور ہے پھر غیریت کہان
اپنی تجلیون پہ اوسی کو عبور ہے

اول جو ایک قید تو آخر ہے ایک حد
اطلاق کا کمال کہین اوس سے دور ہے

دید خدا محال ہے جز شکل مصطفےٰ
حس بصر کے واسطے صورت ضرور ہے

ہر ذرہ سے عیان ہے کمال جمال دوست
اس پر بھی جو نہ دیکھے نظر کا قصور ہے

غیر خدا محال ہے اے چشم غیر بین
مشرک کبھی نہ ہوگا جو عاشق غیور ہے

ہر امر ذات متفقا عین ذات ہے
او ہست ذات مرجع جملہ امور ہے

عالم ہو دوست یا ہو مخالف تمام دھر
قسمت مین جو لکھا ہے وہ ہونا ضرور ہے

تقدیر ذات اپنی مظاھر پہ ہے محیط

اس کے خلاف کچھ ہو یہ امکان سے دور ہے
منشاء ذات حفظ مراتب ہے اس لئے
بندہ کو کہنا بندہ قادر ضرور ہے

ترانہ حقایق

خلق معقول اور حق محسوس ہے
خود ہی مطلق اور مقید ہے عیان
ہے مقید عین مطلق مان لے
چشم سیر اور چشم سر میں جلوہ گر
عرش سے تا فرش ذاتی نور ہے
کنہ ذاتی کو کہاں پائے کوئی
فی الحقیقت مستقل ہے ایک ذات
کل کو وحدت کی جہت سے عین مان
مظہر آیات ہیں ہر دو جہان

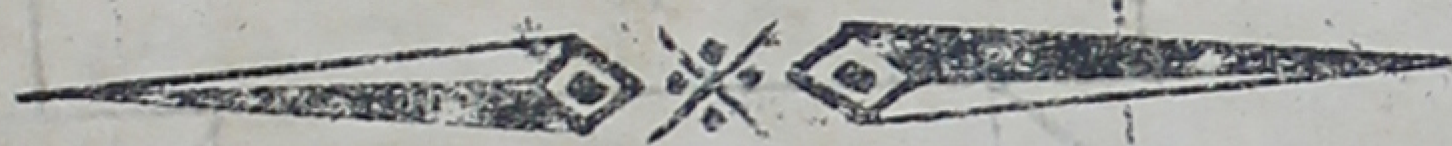
خود ہی انا داور خود محبوس ہے
خود ہے خازن اور خود گنج نہان
فصل کو وصل حقیقی جان لے
پا نہیں سکتا اوسے ہر یک بشر
اوس کے پانے سے بشر مجبور ہے
جب ہوئے اطلاق و تقید سے بری
ہے مجازاً خود با نواع صفات
جلوۂ کثرت کو قید محض جان
ذرے ذرے میں وہی اک ہی عیان

اس تعدد سے نہین ہرگز جدا — واہ کیا بے مثل ہے ذات خدا
نفی سب کی کر کے خود ثابت ہوا — اسلئے موجود ہے خود بر ملا
نفی کس کی آپ ہی اثبات ہے — کچھ نہ ہو تو پھر اوسی کی ذات ہے
نفی کا اثبات الا اللہ ہے — خود ہے باقی سب فنا فی اللہ ہے
اول و آخر ہے اوس کی ذات ہی — ماسوا ہے محض نسبت نام کی
کچھ بھی عالم مین سوا اوسکے نہین — خود زمان و خود مکان و خود مکین
خود ہے رہرو راستہ بھی آپ ہے — خضر منزل آشنا بھی آپ ہے
من دانی کو سمجھ لے گر کوئی — لن ترانی کا نہ ہو مورد کبھی
شکل آدم مین ہوا اظہار حق — دیکھ لے تو پیر مین دیدار حق
میرے مولا میرے حافظ میرے پیر — تیرے قربان جان و دل اے یہ حقیر

چاہ گر ہو اسے کرم سا آفتاب
تا ہو قادر دو جہان مین کامیاب

محبت
پیر و مرشد

آنکھون مین آئے حافظ دل مین سمائے حافظ
تیرے لئے ٹھکانے کیا کیا بنائے حافظ
خاک شفا سے بہتر کحل البصر سے بڑھ کر
اکسیر عاشقون کی ہے خاک پائے حافظ
اے قیس تجھ مین ہم مین گر فرق ہے تو یہ ہے
تو مبتلائے لیلےٰ ہم مبتلائے حافظ
اب ڈوبتی ہے اپنی بحر الم مین کشتی
کیون کر نہ یاس سے مین چلاؤن ہائے حافظ
قادر کی یہ تمنا بر آئے یا الٰہی
دل ہو نثار حافظ جان ہو فدائے حافظ

مطبع منگت رائے [illegible] مطبع [illegible] محمد دین